

Vēža skrīnings

Publicēts: 25.02.2021.

Kas ir vēža skrīnings?

Vēža skrīnings ir profilaktiska pārbaude, kuras mērķis ir atklāt pirmsvēža saslimšanas vai krūts, dzemdes kakla un zarnu vēzi agrīnās slimības stadijās cilvēkiem, kuriem nav sūdzību vai slimību radītie simptomi.

Vēža skrīnings Latvijā

Kopš 2009. gada Latvijā tiek organizēta Valsts apmaksāta vēža skrīninga programma, kuras ietvaros atbilstošā vecuma grupas iedzīvotāji tiek aicināti veikt bezmaksas krūts (mamogrāfija), dzemdes kakla (ginekoloģiskā apskate un uztriepe no dzemdes kakla) un zarnu (slēpto asiņu tests fēcēs) vēža skrīningu.

Kādēļ veikt vēža skrīningu?

Krūts, dzemdes kakla un zarnu vēzis agrīnās slimības stadijās cilvēkam visbiežāk neizraisa nekādas sūdzības vai simptomus, tāpēc bieži vien to nevar savlaicīgi atklāt. Vēža skrīninga izmeklējumi sniedz iespēju regulāri pārlicināties par savu veselības stāvokli. Pārbaudes ir pilnībā valsts apmaksātas, un tās palīdz atklāt slimību pēc iespējas agrīni, kad to var pilnībā izārstēt.

Krūts vēzis

Krūts vēzis ir ļaundabīga slimība, kas attīstās krūts audos. Sākotnēji krūts vēzis var būt tikai krūtīs, taču tam progresējot, tas var izplatīties uz limfmezgliem vai citiem orgāniem, piemēram, aknām un kauliem. Latvijā ik gadu ar krūts vēzi saslimst aptuveni 1200 sievietes un tas ir viens no biežākajiem priekšlaicīgas nāves cēloņiem sievietēm vecumā virs 35 gadiem. Pasaulē un arī Latvijā ar krūts vēzi visbiežāk saslimst sievietes vecumā virs 50 gadiem. Agrīnās slimības stadijās, krūts vēzis var veiksmīgi izārstēt, tāpēc īpaši svarīgi ir regulāri veikt krūts vēža skrīningu.

Krūts vēža skrīnings jeb profilaktiskā pārbaude

Sievietēm vecumā no 50 līdz 69 gadiem reizi divos gados uz deklarēto dzīvesvietas adresi tiek nosūtīta uzaicinājuma vēstule veikt valsts apmaksātu krūts vēža profilaktisko pārbaudi. Vēstule kalpo kā nosūtījums pārbaudes veikšanai un tā ir derīga divus gadus līdz nākamās uzaicinājuma vēstules saņemšanas brīdim. Uzaicinājuma vēstulē ir norādītas dzīvesvietai tuvākās ārstniecības iestādes, kurās pārbaude veicama.

Vairāk par profilaktisko pārbaudi

Krūts vēža profilaktisko pārbaudi veic ar mamogrāfiju – tā ir rentgenoloģiska izmeklēšana ar zemas intensitātes rentgena stariem, kas ļauj konstatēt izmaiņas krūtīm, kamēr tās vēl nav sataustāmas. Mamogrāfija ir efektīvākā un informatīvākā metode savlaicīgai krūts vēža diagnostikai sievietēm vecumā virs 50 gadiem. Mamogrāfijas laikā krūts un daļa paduses audi tiek nedaudz saspiesti, lai iegūtu kvalitatīvu rentgena attēlu. Jūtīgākām sievietēm tas var radīt nepatīkamas sajūtas, taču izmeklējums parasti ilgst vien dažas minūtes.

! Lai gan ar krūts vēzi vairumā gadījumu sievietes saslimst pēc 50 gadu vecuma, tomēr arī jaunākām sievietēm ieteicams veikt regulāru krūšu izmeklēšanu. Ikvienai sievietei reizi mēnesī jāveic krūšu pašizmeklēšana, iztaustot tās, kā arī jāuztic šo izmeklējumu veikt ārstam ginekoloģiskās apskates laikā.

[Biežāk uzdotie jautājumi par krūts vēža skrīningu](#)

[Kā pasargāt sevi no krūts vēža ielaišanas?](#)

[Video: krūšu pašpārbaudes soli](#)

Dzemes kakla vēzis

Dzemes kakla vēzis ir ļaundabīga slimība, kas attīstās šūnās, kuras klāj dzemes kaklu. Vairāk nekā 90% gadījumu to izraisa cilvēka papilomas vīruss, ar kuru sieviete var inficēties dzimumkontakta laikā. Dzemes kakla vēzi var pilnībā novērst, ārstējot dzemes kakla pirmsvēža saslimšanas – izmaiņas gļotādā, ko medicīniski dēvē par CIN (*cervikālās intraepiteliālās neoplāzijas*), kas nav ļaundabīga slimība. Ik gadu Latvijā dzemes kakla vēzi diagnosticē aptuveni 240 sievietēm, un tā ir viena no biežākajām ļaundabīgajām slimībām sievietēm līdz 45 gadu vecuma. Latvijā katru gadu ar šo slimību mirst 110 sievietes.

Dzemes kakla vēža skrīnings jeb profilaktiskā pārbaude

Latvijā valsts apmaksātu dzemes kakla vēža profilaktisko pārbaudi ir iespēja veikt ikvienai sievietei vecumā no 25 līdz 70 gadiem. Reizi trijos gados uz sievietes deklarēto adresi tiek nosūtīta vēstule ar aicinājumu ierasties uz dzemes kakla vēža profilaktisko izmeklējumu. Vēstulē ir norādītas dzīvesvietai tuvākās ārstniecības iestādes, kurās pārbaude veicama. Vēstule kalpo kā ārsta nosūtījums pārbaudes veikšanai.

Vairāk par profilaktisko pārbaudi

Dzemes kakla pirmsvēža saslimšanas vai dzemes kakla vēzis agrīnās slimības stadijās sievietei nerada nekādas sūdzības un to var atklāt tikai ginekoloģiskās apskates laikā, paņemot šūnas no dzemes kakla un izmeklējot tās zem mikroskopa. Dzemes kakla vēža skrīningā ietilpst gan ginekoloģiskā apskate, gan citoloģiskās uztriepes paņemšana un šūnu izmeklēšana. Sieviete dzemes kakla gļotādas šūnu paņemšana jeb onkocitoloģiskā uztriepe var radīt tikai pārejošu diskomfortu un parasti ilgst vien dažas sekundes.

[Biežāk uzdotie jautājumi par dzemes kakla vēža skrīningu](#)

[Kā pasargāt sevi no dzemes kakla vēža?](#)

[Vairāk par cilvēka papilomas vīrusu](#)

Zarnu vēzis

Zarnu vēzis jeb kolorektālais vēzis ir ļaundabīga slimība, kas attīstās šūnās, kas veido zarnas sienīgu. Sākotnēji zarnas sienīgā veidojas labdabīgi izaugumi jeb polipi, kurus neārstējot var rasties ļaundabīga slimība jeb zarnu vēzis. Parasti šīs izmaiņas notiek 10 līdz 20 gadu laikā. Polipi vai zarnu vēzis agrīnās stadijās pacientam parasti neizraisa nekādus simptomus vai sūdzības un šī iemesla dēļ aptuveni 40% gadījumu to diagnosticē novēloti. Laikus atklājot un ārstējot zarnu polipus vai zarnu vēzi agrīnās stadijās, to var pilnībā izārstēt. Latvijā ik gadu to diagnosticē vairāk nekā 1100 pacientiem, un vairumā gadījumu to atklāj pēc 50 gadu vecuma.

Zarnu vēža skrīnings jeb profilaktiskā pārbaude

No 2021. gada 1. janvāra valsts apmaksātu zarnu vēža profilaktisko pārbaudi reizi divos gados var veikt sievietes un vīrieši vecumā no 50 līdz 74 gadiem un tās veikšanai uzaicinājuma vēstule netiek nosūtīta. Lai saņemtu valsts apmaksātu testu un informāciju par izmeklējuma veikšanu mājās apstākļos, jāvēršas sava ģimenes ārsta praksē.

Vairāk par profilaktisko pārbaudi

Pozitīvs slēpto asiņu tests fēcēs ir viena no biežākajām zarnu vēža pazīmēm, kuru regulāri veicot, var laikus diagnosticēt zarnu vēzi agrīnās slimības stadijās. Testa komplektu un instrukciju par tā veikšanu izsniegs ģimenes ārsts. Tas ir vienkārši, ātri un ērti veicams mājās apstākļos. Pēc fēcū savākšanas (no vienas vēdera izejas), tests ir jānogādā ģimenes ārsta praksē vai kādā no SIA „Centrālā laboratorija” filiālēm. Dzīvesvietai tuvākās filiāles ir norādītas uz nosūtījuma veidlapas, kas pievienota klāt testam.

[Biežāk uzdotie jautājumi par zarnu vēža skrīningu](#)

[Kā pasargāt sevi no zarnu vēža?](#)

[Zarnu veselības pārbaudes](#)